

УДК 340:374.3

УХАНОВА Н.С., старший науковий співробітник НДІП НАПрН України

ПРАВОВА КУЛЬТУРА МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Анотація. Про сучасний стан правової культури української молоді, особливо у контексті усталених уявлень про критичний стан правосвідомості молодого покоління.

Ключові слова: правова культура, правосвідомість, правове виховання, правовий нігілізм, правова освіта.

Summary. About current state of the legal culture of Ukrainian youth, especially in the context of the established ideas about the critical state of legal awareness of the younger generation.

Keywords: legal culture, legal awareness, legal education, legal nihilism, legal education

Аннотация. О современном состоянии правовой культуры украинской молодежи, особенно в контексте устойчивых представлений о критическом состоянии правосознания молодого поколения.

Ключевые слова: правовая культура, правосознание, правовое воспитание, правовой нигилизм, правовое образование.

Постановка проблеми. Курс на побудову європейської, демократичної, соціальної, правової держави в Україні передбачає не тільки відхід від домінування влади над правом, а й високий рівень сформованості правосвідомості і правової культури населення країни. Розглядаючи правову культуру як сферу свободи, що сприяє реалізації людиною власних інтересів і потреб, не можна забувати, що вона передбачає високий рівень відповідальності і дисципліни, без яких свобода неможлива. Теоретичне, правове і практичне вирішення проблем, пов'язаних з організацією правового виховання молоді, дозволить підняти престиж права, виховати повагу до закону та створить умови для розвитку правової демократичної держави. В умовах активного розвитку технологій та спровокованих ними трансформаційних процесів у суспільстві питання формування правової культури молоді в Україні є надзвичайно актуальним.

Метою статті є визначення напрямків підвищення правової культури молоді України з урахуванням особливостей українського законодавства в частині регламентації прав і обов'язків основних інститутів соціалізації.

Виклад основних положень. В сучасній Україні простежується зниження рівня правосвідомості українського соціуму, послаблення моральних цінностей, а правопорушення стали ледь не нормою поведінки. Особливу небезпеку становлять такі види правопорушень, наслідком яких є свідоме вчинення людиною умисних, переважно тяжких кримінальних злочинів, мотивами яких найчастіше стають жорстокість, корисливість, організована злочинність і корупція, що завдають значної шкоди процесу реалізації принципу верховенства права, недоторканності основних прав і свобод людини, становленню демократичної, правової держави, підвищенню рівня правової культури особистості і суспільства в цілому.

З огляду на обрання українським суспільством європейського шляху розвитку особливого значення набувають формування нового юридичного мислення, виховання загальної правової культури, вироблення почуття відповідальності, справедливості, поваги до закону.

Під правовою культурою розуміють різновид загальної культури, який становить систему цінностей, що досягнуті людством у галузі права і стосується правової реальності певного суспільства. Правова культура, виникає не сама по собі, а як результат процесу правової соціалізації особи, послідовне набуття правових знань, залучення до правових цінностей і культурних надбань суспільства, що в результаті впливає на правомірну поведінку суб'єкта, його правову активність.

У “Національній програмі правової освіти населення”, затвердженій Указом Президента України 18 жовтня 2001 року, наголошується: “Потребують вирішення на державному рівні питання дальшого розвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволення потреб громадян у одержанні знань про право.... Крім того реалізація Програми сприятиме підвищенню рівня правової культури як окремих громадян, так і суспільства в цілому; формуванню у громадян поваги до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, а також подоланню правового нігілізму; поліпшенню якості підготовки викладачів правових дисциплін та підвищенню ефективності викладання цих дисциплін у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти; підвищенню рівня правової поінформованості населення” [1, с. 37].

Реалізація проголошеної в Конституції України мети формування демократичної, соціальної, правової держави залежить від багатьох передумов, серед яких — наявність високого рівня правової свідомості і правової культури. Саме на підвищення якісного стану цих чинників правової держави спрямовано процес правового виховання, особлива актуальність вивчення якого в сучасних умовах визначає появу публікацій, автори яких намагаються розкрити його сутність та зміст Проблеми формування правової культури досліджували М. Алексєєв, І. Арістова, В. Бабкін, В. Головченко, О. Довгань, В. Костюк, В. Оксамитний, М. Орзих, В. Пилипчук, М. Подберезький, Л. Рабинович, О. Скакун, А. Скуратівський, С. Сливка, Н. Ткачова, В. Фурашев, І. Цвік, М. Щербань та багато інших [2].

Поняття правової культури має багато інтерпретацій, але всі вони, так чи інакше, акцентують увагу на тому, що правова культура є відбиттям права в культурі. За визначенням А. Скуратівського, у широкому розумінні правова культура – це “суспільно-правовий феномен, який включає в себе найсуттєвіші результати сукупного правового досвіду суспільства, насамперед право і правосвідомість, правову діяльність, законність і правопорядок та відображає якісний рівень розвитку правового буття. У вузькому розумінні правова культура є системою духовно-правових цінностей: правових знань, переконань, уявлень, світоглядно-правових орієнтацій, що відображаються в правовій свідомості людей і органічно поєднані з їх соціально-правовою активністю щодо освоєння та творення суспільно-правового буття” [3, с. 6].

Правова культура є засобом правового регулювання суспільних відносин, заснованих на законах, формах взаємодії їх учасників; органічно пов'язана та взаємодіє із законодавством; використовується як інструмент покращення стану правового життя суспільства в цілому; сприяє спілкуванню суб'єктів політичного й правового життя суспільства, що виражається в різних формах правомірної поведінки та мислення, побудованого на вільному виборі гарантованих законами правових засобів досягнення поставлених цілей.

Правова культура формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів суспільного розвитку. На неї впливають не тільки історичні та соціальні процеси, а й геополітична ситуація в державі і духовна сфера суспільства. Якщо правова система функціонує в умовах законності, свободи, соціальної справедливості, поваги до права,

то й рівень правосвідомості громадян у такій державі має бути високим, що виявляється у повазі до права та правових знань, традицій, виробленні потреби діяти у відповідності до закону, сприяє правовій активності громадян, посадових осіб і законодавців, урядовців та ін. відповідно до правових установок та переконань.

Отже, показниками правової культури є відповідність права вимогам справедливості та свободи, якість системи законодавства, участь громадян в управлінні державою, рівень якості роботи правоохоронних і правозастосовних органів та посадових осіб, рівень правотворчої та правозастосовної культури, рівень правосвідомості громадян і посадових осіб, наявність знань про державний устрій, призначення держави, політичну систему суспільства, норм права, стан законності та правопорядку, поваги до юридичної професії, належний ступінь розвитку юридичної науки тощо.

Правова культура особи передбачає наявність знань законодавства, переконаність у необхідності і соціальній корисності законів і підзаконних актів та вміння користуватися ними у практичній діяльності. Змістом правової культури особи є: правосвідомість і правове мислення, правомірна поведінка, а також результати правомірної поведінки і правового мислення [4].

Найважливішим фактором формування високого рівня правової культури молоді є правове виховання.

Рябко І. під правовим вихованням розуміє визначений і систематичний вплив на свідомість, психологію (індивідів і суспільних груп), усього способу суспільного життя та ідеологічних чинників з метою формування у них, на основі правової ідеології глибоких і стійких уявлень, переконань і почуттів, прищеплення їм високої правової культури, навичок юридичного спілкування відповідно до рівня і вимог сучасного правового розвитку суспільства [5, с. 35].

Іншими словами, метою правового виховання є формування системи знань, переконань, мотивів, настанов та звичок соціально активної поведінки. Одержані знання допомагають суб'єкту сформуванню ціннісних орієнтацій та правові настанови, які він зможе застосувати у повсякденному житті. Крім того, вони відіграють важливу роль в упорядкуванні діяльності людей, виступають стрижневою основою правової культури та правосвідомості і в остаточному підсумку впливають на формування ставлення громадянина до різних суспільних і правових явищ, визначають його поведінку.

Від рівня правового виховання залежать і рівень правової культури суспільства, швидкість перетворення соціальних і правових норм у реальність, трансформація нормативних вимог у звичку та соціально-активну поведінку.

Ряд дослідників звертають увагу на те, що в Україні рівень правової культури молоді є невисоким, зокрема С. Третяк відзначає зниження рівня правової свідомості молоді в Україні: “Зарозуміле ставлення деякої частини молоді до себе і оточуючих знаходить прояви у відкритій неповазі до людей, незалежно від їх віку або соціального статусу, що призводить не лише до порушення дисципліни, а й прав та свобод людини і громадянина... З великим побоюванням треба нам усім ставитися до зростаючої бездуховності, особливо серед молоді. Без цілеспрямованого виховання (у тому числі й правового) держава аж ніяк не може обійтися...” [6, с. 27].

В Україні відбувається процес девальвації права, його регулятивних чинників, спостерігається масова неповага до права, зневажливе ставлення до законодавства, правових норм, широких масштабів набули явища правового нігілізму, який заперечує цінність права – зазначає О. Ганзенко [7, с. 283].

У своїй доповіді “Права людини: основні загрози їх забезпечення в Україні” В. Фурашев звертає увагу на відсутність в Україні на практиці принципів “закон – один

для всіх” та “невідворотність покарання”, що є загрозами у сфері дотримання та забезпечення прав людини [8, с. 20].

Нерозвиненість у населення юридичних традицій, що переходять у відкритий правовий нігілізм, заперечення необхідності і цінності права мають глибокі історичні корені. З покоління в покоління в Україні проявляється зневага до закону та суду, терпимість до свавілля – зазначає І. Дмитрієнко [9, с. 234].

За нашими спостереженнями, навіть ряд законодавців, політичних лідерів, керівників суспільних організацій і т.д. не відзначаються високим рівнем правової культури. І справа не у тому, що вони не знають законів, а у тому, що вони не рахуються з ними, тобто зневажають право.

Рівень правової культури залежить від чинників, які характеризують рівень правосвідомості, досконалості законодавства, організації роботи з його дотримання, стан законності й правопорядку, структура якої є не лише багатоаспектною, а й багатогранною, яка складається з багатьох елементів. Одним із них є досягнення якісного стану юридичної охорони та захисту основних прав і свобод людини та громадянина. Показником такого стану необхідно вважати: наявність демократичного, гуманістичного, справедливого законодавства, його відповідність міжнародним правовим стандартам у сфері прав людини; існування ефективних національних правових засобів та процедур для захисту конституційних прав і свобод; реальна можливість звернутися до міжнародних правових інституцій – Європейської Комісії з прав людини, Європейського Суду з прав людини. Не менш важливим елементом правової культури суспільства є ступінь впровадження у практику суспільного і державного життя принципів верховенства права і закону [10].

Криза права, сучасної правової свідомості, як важелі правової культури, зумовлена загальною кризою суспільних відносин в Україні, з якої має вийти українське суспільство. Вимога знати, поважати і виконувати закони має бути однією з першочергових завдань у вихованні молодого покоління. Правове виховання має стати важливим регулятором поведінки, важливим каналом засвоєння колективного досвіду суспільства.

Однією із сучасних форм впливу (негативного та деструктивного) на правову свідомість молоді є соціальні мережі. Сьогодні за допомогою соціальних мереж можна розповсюдити будь-яку інформацію на будь-яку аудиторію, при цьому не витрачаючи багато ресурсів та часу. В. Пилипчук у доповіді “Актуальні питання захисту прав, свобод і безпеки людини в сучасному інформаційному суспільстві” відзначає: “...система захисту прав, свобод і безпеки людини в умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій, ресурсів, продукції і послуг залишається далеко від ідеальної та потребує суттєвих трансформацій”. В низці зазначених ним проблем він звертає увагу на “проблеми правової культури та моральності в інформаційній сфері:

- спостерігається тенденція до різкого падіння моральності й поваги до загальнолюдських цінностей при так званому “віртуальному” спілкуванні;
- відсутні ефективні правові механізми протидії порушенням прав і свобод людини в мережах Інтернет та ЗМІ;
- обмежені можливості судового захисту честі, гідності чи приватності громадян” [11, с. 6, 8].

Негативні явища серед молодіжного середовища, такі як підліткова наркоманія, алкоголізм, проституція, відсутність зайнятості, злочинність, безпритульність, викликані, у тому числі й низьким рівнем правової культури населення та недостатністю використання засобів правовиховного впливу на формування правової культури молоді.

В сучасному світі значний вплив на свідомість людей мають засоби масової інформації. Але й серед журналістів часто зустрічається правовий інфантилізм (юридична безпечність), правовий нігілізм (зневага до права), правовий негативізм (відкидання права), що створює загрозу формування в соціумі негативного ставлення до права. Проблема правового нігілізму є надзвичайно актуальною для формування правової культури і правосвідомості сучасної молоді України, відповідальної за подальшу долю держави, її соціально-економічний, політико-правовий, духовний і моральний розвиток.

Правовий нігілізм відкидає соціальну цінність права і культивує негативне ставлення до нього, належить до стійких і поширених виявів деформації правосвідомості населення. Правовий нігілізм може виникнути через історичні передумови, пов'язані з безправністю людини, самодержавством, авторитаризмом, беззаконням, репресіями тощо. Низька загальна і правова культура населення, незадовільна якість законодавства, його декларативність, стан всездозволеності у суспільстві та у державі сприяють формуванню правового нігілізму.

Анексія Криму та збройний конфлікт на окупованих Російською Федерацією територіях Донецької та Луганської областей, що спричинили глибокі суспільно-політичні перетворення в Україні, внесли суттєві корективи в життєві орієнтації молоді, її поведінку, соціально-економічне становище та спричинили ряд проблем, серед яких зневіра, розчарування у владі, у справедливості правових інститутів та безнадійності на майбутнє.

Виявом такого стану є небажання громадян, і в першу чергу, молоді, брати участь в політичному та соціальному житті. Як показують результати досліджень, більшість опитаних молодих людей або взагалі не цікавляться політичним життям (31,8 %), або проявляють інтерес до нього дуже рідко (32,4 %). Найменшу зацікавленість політичним життям країни проявляють підлітки віком від 14 до 19 років, а найбільшу – молодь від 25 до 29 років. Постійно слідкує за актуальними політичними подіями в країні молодь у віці від 30 до 34 років. В розрізі регіонів молодь, яка проживає у Центральному (21,9 %) регіоні країни, на відміну від молоді, яка мешкає у інших регіонах, постійно стежить за політичним життям в Україні. Частіше про те, що взагалі не цікавляться політикою, під час опитування вказала молодь, яка мешкає у Північному (22,4 %) та Південному (22,2 %) регіонах України. Найбільшу електоральну активність (70,5 %) на виборах за останні 3 роки демонструє молодь, яка проживає у Західному регіоні. Найвищі відсотки відвідування виборчих дільниць молоддю у Івано-Франківській (88,4 %), Львівській (74,7%) та Закарпатській (71,8 %) областях. Більшість опитаних (78,9 %) не бере участі у діяльності громадських організацій. Однак 6 % молоді бере участь у роботі спортивних організацій або організацій, діяльність яких пов'язана із проведенням дозвілля, та 5,7 % молоді є активістами шкільного або студентського самоврядування.

За сучасних умов молодь достатньо високо оцінює свої можливості щодо дотримання звичаїв та традицій свого народу (35,4 %), власних дій відповідно до сумління та переконань (33,9 %), досягнення для себе та своєї сім'ї матеріального благополуччя та добробуту (32,4 %), можливість отримання інформації, важливої для молоді (31,5 %). Водночас молодь незадовільно оцінює свої можливості впливати на прийняття рішень, що стосуються життя свого населеного пункту (41,3 %), можливість отримання судового захисту (40,6 %), свої можливості щодо започаткування власної справи (38,5 %), отримання кваліфікованої медичної допомоги (35,1 %) та хорошої роботи за своєю спеціальністю (33,1 %). Найголовнішими соціальними проблемами, які сьогодні турбують вітчизняну молодь, є стан економіки в країні (63,3 %), загальне падіння рівня життя населення (60 %),

питання працевлаштування (52 %), наявна корупція та некомпетентність влади (50,5 %) та військові дії на Сході України (49,2 %) [12, с. 73, 74, 77, 83].

Із зазначеного можна зробити висновок, що більшу частину молоді, особливо у Західних регіонах країни, турбують проблеми зниження рівня життя в Україні, стан економіки та проблеми корупції і некомпетентності влади, і водночас молодь не вірить у власні можливості покращити ситуацію в країні.

З огляду на зазначене, пріоритетом розвитку держави і суспільства мають бути правове виховання і правова освіта для формування сучасного активного молодого громадянського суспільства, потреба в якому неухильно зростає, адже від позиції молоді в суспільно-політичному житті, її впевненості у завтрашньому дні і активності буде залежати майбутнє України.

Проблема відсутності інтересу у молодих людей до права і закону може бути пов'язана з недостатньою увагою органів правопорядку та інших державних структур до роботи з молоддю [13, с. 49].

В Україні при Міністерстві юстиції, відповідно до положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29.05.95 р. № 366, було створено Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення. Основними завданнями Ради визначено:

- розроблення пропозицій щодо координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, навчальних закладів та закладів культури, наукових установ, видавництв та видавничих організацій, засобів масової інформації у сфері правової освіти населення;

- підготовка пропозицій щодо визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань правової освіти населення;

- сприяння підвищенню ефективності діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, навчальних закладів та закладів культури, наукових установ, видавництв та видавничих організацій, засобів масової інформації та удосконалення нормативно-правових актів з питань правової освіти населення;

- надання методичної допомоги органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, об'єднанням громадян, навчальним закладам та закладам культури, науковим установам, видавництвам та видавничим організаціям, засобам масової інформації щодо організації заходів, спрямованих на підвищення правосвідомості та правової культури населення;

- розроблення пропозицій (рекомендацій) щодо удосконалення правової навчально-виховної роботи;

- поширення позитивного досвіду з питань правової освіти населення.

Але, складається враження, що рада з 2014 року взагалі не працює. На сайті Міністерства юстиції України останній план зазначеної ради датується 2013 роком [14], хоча склад згаданої ради оновлювався у 2015 році, відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 06.07.15 р. № 199/7 [14]. Наразі невідомо, чи працює рада нині.

Оскільки саме молодь є стратегічним ресурсом соціально-економічного розвитку будь-якої держави, правова освіта молоді, виховання поваги до правопорядку і законності є необхідною умовою побудови суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, якою, відповідно до Конституції, має бути Україна.

Враховуючи викладене, можемо говорити про те, що правова культура молоді в Україні залишається на стадії формування й потребує цілеспрямованої діяльності з її становлення та активного розвитку. Тільки через сукупність всієї системи заходів,

спрямованих на підвищення правової культури, можна сформувати у молодих людей чіткі ціннісні установки, високу ступінь правосвідомості, а отже і почуття відповідальності за кожне прийняте рішення, що в цілому стане гарантом успішного розвитку українського суспільства.

Досвід останніх десятиліть переконливо доводить, що політичних та економічних успіхів досягають саме ті держави, які приділяють посилену увагу розвитку молодого покоління, і країни, що інвестують в молодь як у власне майбутнє.

Відмінною рисою молоді є мобільність, інтелектуальна активність, сприйнятливості до всього цікавого та нового. У наш час активність молоді може бути спрямована як в негативне так і в позитивне русло суспільного життя. У зв'язку з цим, актуальною умовою для формування правових переконань є створення можливості за допомогою первинних і вторинних агентів соціалізації свідомо брати участь в суспільно-політичній діяльності (сім'я, школа, вищі навчальні заклади, держава).

Цілеспрямована політика держави з правового виховання молоді має визначатися в залежності від вікових особливостей, обстановки і оточення, рівня освіти і культурного розвитку. Правове виховання повинно починатися з раннього віку. Школа та інші види навчальних закладів мають стати агітаторами участі молоді в суспільному житті, формувати в учнів почуття гідності та громадянської відповідальності, потреби відстоювати свою точку зору, а також вчити піклуватися не тільки про власне благополуччя, а й про успіх своєї держави.

Суспільні інститути держави, громадськість мають змінити своє ставлення до молодіжної та освітньої політики. Виділяти більше бюджетних коштів на належне виховання молоді, а менше – на політичні обіцянки, що роками не виконуються.

Прикладом позитивного досвіду з правового виховання й профілактики правопорушень серед дітей є запровадження експериментальної моделі співпраці навчальних закладів і поліції відповідно до листа МОН України від 27.05.16 р. № 2/2-14-966-16 “Про апробацію експериментальної моделі співпраці навчальних закладів і поліції “Шкільний офіцер поліції”. Починаючи з 2016 – 2017 н.р. у школах міст України: Івано-Франківську, Львові, Одесі та Києві працюють шкільні офіцери поліції, завданням яких є проведення просвітницько-профілактичних занять, індивідуальних зустрічей з учнями та/або їхніми батьками (особами, які їх замінюють); забезпеченні вчасного та ефективного реагування на виклики керівників навчальних закладів; участі у батьківських зборах і педагогічних радах з метою проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед батьків та педагогічних працівників щодо попередження негативних явищ в дитячому середовищі. Загалом проект орієнтований на профілактику правопорушень в шкільному середовищі. У задачі поліцейських також входить пояснення учням правил безпечного поведіння в мережі Інтернет, що в сучасних умовах розвитку інформаційних технологій має суттєве значення.

На нашу думку, аналогічну модель “Шкільний офіцер поліції” слід запровадити в усіх школах України.

У зв'язку із суттєвим зростанням кількості звернень українців за правовою допомогою в структурі Міністерства юстиції України відповідно до Указу Президента України від 01.06.12 р. “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України” [15] створено Координаційний центр з надання правової допомоги населенню. Серед основних завдань Центру:

- поширення правової, наукової та іншої інформації з питань надання правової допомоги;

- організація і проведення семінарів, конференцій, тренінгів, виставок, інших заходів із забезпечення підвищення професійного рівня працівників регіональних центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- сприяння удосконаленню чинних та впровадженню нових стандартів і процедур у сфері надання безоплатної правової допомоги з урахуванням світової практики;
- забезпечення впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері надання безоплатної правової допомоги;
- забезпечення проведення наукових досліджень і прикладних розробок, зокрема підготовки оглядів законодавства України та іноземних держав з питань надання правової допомоги та практики його застосування, словників, довідників, збірок, науково-практичних коментарів, методичних рекомендацій та посібників;
- забезпечення заснування друкованих засобів масової інформації, видання та розповсюдження книг, іншої друкованої продукції, у тому числі на платній основі, виготовлення та розміщення соціальної реклами, виготовлення, тиражування і розповсюдження відео- та аудіопродукції;
- взаємодія з громадськими організаціями з метою збирання, проведення аналізу, узагальнення, обговорення та використання кращих напрацювань з питань надання безоплатної правової допомоги;
- забезпечення проведення моніторингу діяльності органів виконавчої влади з виконання взятих на себе Україною зобов'язань щодо надання безоплатної правової допомоги.

В Україні створені також регіональні Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

За висновками Уряду, потреби громадськості у забезпеченні безоплатної правової допомоги в Україні все ще не задоволені повною мірою [16]. Крім того, значна частина населення, а особливо – його вразливі верстви, має низький рівень правової грамотності, що стимулює виникнення корупційних явищ, стримує активну участь цієї частини громадян в економічному житті, провокує та підтримує бідність.

Окрім того, у результаті тимчасової окупації частини території України Російською Федерацією утворилися нові вразливі групи населення, зокрема внутрішньо переміщені особи, особи, які претендують на отримання статусу учасника антитерористичної операції, що потребують безоплатної вторинної правової допомоги.

На сайті Міністерства освіти і науки України у розділі “Виховна робота та захист прав дитини” на сторінці “Безпека дітей в Інтернеті” розміщена інформація, що стосується захисту дітей від впливу шкідливої інформації. На сторінці розміщено інформацію, призначену педагогам та батькам для навчання дітей безпечному користуванню Інтернетом, пам'ятку для батьків: “Діти. Інтернет. Мобільний зв'язок”, “Як забезпечити безпеку дітей в мережі Інтернет”. На сайті також є посилання на онлайн-ресурси, рекомендовані дітям, спеціалізовані Інтернет-сайти дитячої літератури, освітньо-інформаційні ресурси, сайти бібліотек та електронних бібліотек, музеїв та картинних галерей України тощо [17].

Отже певні кроки влади до покращення ситуації з правової освіти молоді в Україні зроблено.

На наш погляд не менш важливою складовою формування правової культури є самоосвіта. Розвиток інформаційних технологій спрощує процес підвищення рівня правової культури особистості за допомогою пошуку необхідної інформації в Інтернет. Необхідно лише навчитися користуватись інформаційними ресурсами, структурувати великі потоки даних, дотримуючись основних правил безпеки в мережі.

Слід зазначити, що важливою проблемою пошуку необхідної інформації в Інтернет є розпорошеність інформаційних ресурсів, зокрема й тих, що стосуються правової інформації. Пересічному користувачу досить складно віднайти необхідну інформацію й виділити з неї достовірну й актуальну. На проблеми, що пов'язані з обігом та розповсюдженням різноманітної інформації у всесвітній мережі Інтернет та пов'язаної з цим інформаційно-правової культури користувачів звертають увагу вітчизняні й іноземні дослідники, що потребує подальших наукових досліджень.

Висновки.

1. До негативних чинників формування правової культури молоді в Україні слід віднести:

- недосконалість законодавства, його декларативність;
- низький рівень якості роботи правоохоронних органів та посадових осіб, а також рівень правотворчої та правозастосовної діяльності;
- недотримання на практиці принципів “закон – один для всіх” та “невідворотність покарання”;
- стан економіки та проблеми корупції і некомпетентності влади;
- відсутність ефективних правових механізмів протидії порушенням прав і свобод людини у мережах Інтернет та ЗМІ;
- обмеження можливостей судового захисту честі, гідності та приватності громадян;
- недостатність засобів правового виховання молоді з боку державних органів тощо.

2. Широких масштабів в Україні набули явища правового нігілізму, масова неповага до права, зневажливе ставлення до законодавства та правових норм. Часто негативний та деструктивний вплив на правову свідомість молоді в Україні чинять соціальні мережі та засоби масової інформації.

3. В Україні існує проблема відсутності інтересу у молодих людей до права, зневага до закону та суду, розчарування у владі, у справедливості правових інститутів та безнадії щодо майбутнього, зневіри у власних силах змінити ситуацію в країні на краще, що вилилось зокрема у небажання молоді брати участь в політичному та соціальному житті країни. Тільки через сукупність всієї системи заходів, спрямованих на підвищення правової культури, можна сформувати у молодих людей чіткі ціннісні установки, високу ступінь правосвідомості, а отже і почуття відповідальності за кожне прийняте рішення, що в цілому стане гарантом успішного розвитку українського суспільства.

4. Ретельно продумана і ефективна інформаційно-правова політика щодо роботи з молоддю, впровадження у практику принципів верховенства права і закону, принципу “закон – один для всіх” та “невідворотність покарання”, цілеспрямоване правове виховання сприятиме підвищенню рівня правосвідомості молоді. З огляду на це пропонуємо:

- запровадити в Україні проведення соціологічних досліджень для моніторингу стану правової культури молоді;
- зважаючи на розвиток інформаційних технологій, які в подальшому набуватимуть все більш складних форм, що вплине на формування більш складних суспільних відносин, доцільно ввести до програми шкільної освіти в рамках вивчення права, дисципліни “Основи інформаційного права і безпеки”;
- запровадити у кожній школі України програму “Шкільний офіцер поліції” для профілактики правопорушень серед дітей та пропаганди правомірного способу життя.

- в рамках діяльності Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення вживати заходів щодо надання методичної допомоги органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, об'єднанням громадян, навчальним закладам та закладам культури, науковим установам, видавництвам та видавничим організаціям, засобам масової інформації щодо організації заходів, спрямованих на підвищення правосвідомості та правової культури населення.

Використана література

1. Національна програма правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.01 р. № 992/2001.
2. Дзьобань О.П. До питання про місце правового виховання в сучасному українському суспільстві. *Правова культура і громадянське суспільство в Україні: стан і перспективи розвитку* : матер. міжнар. наук. конф., м. Харків, 12 жовт. 2007 р. Харків: Право, 2007. С. 66-68; Коваленко Н.Ю. Форми правового виховання студентів. *Держава і право. Юрид. і політ. науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2005. Вип. 28. С. 56-63; Ковальський В. Мета правового виховання. *Юрид. вісн. України*. 2005. № 14. С. 3; Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. *Право України*. 2008. № 3. С. 122-125; Ладиченко В. Правове виховання суспільства. *Юрид. вісн. України*. 2007. № 22. С. 12; Орлова О.О. Механізм правового виховання. *Вісн. Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ*. Луганськ: ЛДУВС, 2005. Вип. 4. С. 57-65; Штангрет М.Й. Філософські проблеми правового виховання молоді (на прикладі закладів освіти МВС України): автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.12. Львів: ЛДУВС, 2007. 20 с.
3. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики. Київ: МАУП, 2002. 200 с.
4. Субботін В.М., Філонов О.В., Тодоров І.Я. Теорія держави і права: підручник. Київ: Знання, 2005. 327 с.
5. Рябко І.Ф. Основи правової педагогіки. Ростов н/Д: Изд-во Ростов. ун-та, 1973. С. 35.
6. Третяк С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства. *Право України*. 2005. № 4. С. 26-28.
7. Ганзенко О.О. Правова культура особи в умовах розбудови правової держави Україна. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1999. № 2. С. 279-284.
8. Фурашев В.М. Права людини: основні загрози їх забезпечення в Україні: матеріали наук.-практ. конф. *Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві*. м. Київ, 1 квітня 2016 р. / упорядн.: В.М. Фурашев, С.Ю. Петряев. Київ: НДІП НАПрН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, НТУУ "КПІ". Київ: Вид-во "Політехніка", 2016. 150 с. С. 18-21.
9. Дмитрієнко І. Проблеми та перспективи історичного осмислення української правової культури. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наукових праць. Вип. 38. Київ: Ін-т держави і права ім. В. Корецького НАН України, 2007. 776 с.
10. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2077/vnulpurn201478225.pdf>
11. Пилипчук В.Г. Актуальні питання захисту прав, свобод і безпеки людини в сучасному інформаційному суспільстві: матеріали наук.-практ. конф. *Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві*. Київ, 1 квітня 2016 р. / упорядн.: В.М. Фурашев, С.Ю. Петряев. Київ: НДІП НАПрН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, НТУУ "КПІ". Київ: Вид-во "Політехніка", 2016. 150 с. С. 6-8.
12. Цінності Української молоді: результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді. – (Дослідження Центру незалежних соціологічних досліджень "ОМЕГА" на замовлення Міністерства молоді та спорту України; автори: Наталія Дмитрук, Ганна Падалка, Сергій Кірсєв, Ірина Мостова, Олена Бікла, Владислав Шелепа). Київ, 2016. С. 73-74, 77, 83.

13. Педько Ю.С. Становлення адміністративної юстиції в Україні. Київ, 2003. С. 5

14. План роботи Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення на 2013 рік. – (Сайт Міністерства юстиції України). URL: https://minjust.gov.ua/m/str_43463

15. Про Координаційний центр. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/ua/pro-tsentr>

16. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>; Про безоплатну правову допомогу: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>; Забезпечення рівного доступу до правосуддя та правової допомоги. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu/zabezpechennya-rivnogo-dostupu-do-pravosuddya-ta-pravovoyi-dopomogi>; Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.17 р. № 275-р.; Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>

17. Безпека дітей в Інтернеті. – (Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahistprav-ditini/bezpeka-dit-ejv-interneti>

~~~~~ * * * ~~~~~